

Poznań, dnia 5 maja 2023 r.

**Prof. dr hab. Hanna Paluszkiewicz**

Wydział Prawa i Administracji

Instytut Nauk Prawnych

Uniwersytetu Szczecińskiego

### **Recenzja**

**Rozprawy doktorskiej magister Katarzyny Kochel**

**pt. *System ochrony świadka w polskim procesie karnym***

**(Łódź 2023)**

### **I. Uwagi ogólne**

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska poświęcona została problematyce, która wydaje się być dość dobrze opracowana w doktrynie, obecna stale w piśmiennictwie i mająca swoje miejsce w judykaturze. Na temat świadka, jego roli w procesie karnym oraz pozycji procesowej wypowiedziano się bowiem wielokrotnie. Jest to jednak pogląd, który czytelnik weryfikuje już po lekturze wstępu do rozprawy bowiem zagadnienie ochrony świadka, jak słusznie zauważa Doktorantka mgr Katarzyna Kochel nie było dotąd opracowane w perspektywie systemu środków prawnych ją zapewniających. Wypełnienie tej luki poprzez naukowe opracowanie zagadnień pozwalających na wyodrębnienie, podział i ocenę efektywności regulacji prawnych uznawanych lub mogących zostać uznane za środki ochrony prawnej świadka i rozważenie czy tworzą one pewien system ochrony prawnej było zatem potrzebne.

Tematyka obrana przez mgr Katarzynę Kochel za przedmiot badań niewątpliwie wymagała usystematyzowania. Była wprawdzie omawiana, jak zauważa również Autorka dysertacji, w wielu opracowaniach naukowych, głównie artykułowych, a także częściowo komentarzowych, jednak nie stanowiły one kompletnej prezentacji całego zagadnienia w ujęciu systemowym. Nie bez znaczenia dla oceny zasadności podjęcia badań i przygotowania rozprawy doktorskiej poświęconej temu zagadnieniu jest także aspekt praktyczny, bowiem ukształtowanie pozycji świadka w procesie karnym, zwłaszcza w perspektywie naczelných zasad procesowych z uwzględnieniem należnych mu praw do ochrony najważniejszych z jego punktu widzenia wartości (bezpieczeństwa, swobody wypowiedzi i prawa do prywatności), ma znaczenie nie tylko dla nauki. Ma bowiem swoje

odbicie w każdym postępowaniu karnym, w którym źródłem dowodowym jest świadek. Warte podkreślenia jest także to, że prowadząc swoje rozważania według ustalonego planu badań, Doktorantka nie traci z pola widzenia celu w jakim świadek występuje w procesie karnym. To przecież uczestnik procesu stanowiący źródło dowodowe, które ma istotne znaczenie dla dokonywania zgodnych z prawdą ustaleń faktycznych, będących podstawą rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej oskarżonego. Dostrzeżenie, że jakkolwiek ujmowane środki służące ochronie świadka, służą także zapewnieniu rzetelności procesu karnego jest bardzo istotne. Taka szeroka perspektywa, w jakiej Autorka lokuje swoje szczegółowe analizy, wymaga akceptacji.

Doktorantka dostrzegła zatem, co wymaga pełnej aprobaty, potrzebę gruntownego przeanalizowania tytułowej problematyki, jednakże w systemowo uporządkowanym ujęciu oraz z uwzględnieniem aspektów historycznych, tendencji rozwojowych w podejściu do roli i ochrony świadka w procesie karnym, w tym również w aspekcie międzynarodowym oraz na gruncie aktualnego stanu prawnego i dorobku doktryny oraz orzecznictwa.

Warto zwrócić uwagę na ten aspekt porządkujący, bowiem mimo obszernego piśmiennictwa i judykatury, jaką poddała analizie Doktorantka, nie trudno dostrzec jedynie punktowe zainteresowanie poszczególnych autorów różnymi kwestiami związanymi wprost, bądź pośrednio z problematyką udziału świadka w procesie karnym. Nie podjęto się jednak dotąd, a co uczyniła przedmiotem swojej rozprawy doktorskiej mgr Katarzyna Kochel, monograficznego opracowania problematyki systemu środków ochrony świadka w procesie karnym, z uwzględnieniem ich ewolucji, a także odtworzenia na tle zasad procesu karnego wpływających na model postępowania, struktury tego systemu i jego elementów.

W tej sytuacji podjęty przez mgr K. Kochel trud monograficznego opracowania tytułowego zagadnienia na tle i przy wykorzystaniu ustaleń innych niż tylko wynikające z wykładni przepisów prawa karnego procesowego jest cenne i zasługuje na aprobatę. Dodatkowo podkreślić należy perspektywę praktyczną, jaką niewątpliwie dostrzega Doktorantka dla swych badań. Taki zabieg pozwala Autorce w sposób udany odnaleźć – w wydawałoby się już dość dobrze opracowanej problematyce udziału świadka w procesie karnym - wiele nowych nie opisanych dotąd kwestii, dokonać na ich podstawie nowych ustaleń, wskazać dotąd nie notyfikowane powiązania systemowe.

Tytuł pracy doktorskiej precyzyjnie wskazuje na wyznaczone przez Autorkę pole badawcze oraz ramy, w jakich Doktorantka zamierza owo zagadnienie zaprezentować. Swojej dysertacji mgr K. Kochel nadała tytuł *System ochrony świadka w procesie karnym*. W samej rozprawie posługuje się zdefiniowanym przez siebie na potrzeby badań terminem „*system środków ochrony*”. O ile tytułowe określenie (choć można się spierać, czy nie przyjęte na wyrost) właściwie sytuuje zawarte w pracy analizy, odnoszące się do ochrony świadków, charakteru tej ochrony, jej źródeł i zasad; to jednak – o czym będzie jeszcze mowa w dalszej części recenzji – należy postawić pytanie czy mamy w istocie do czynienia z jednym systemem ochrony świadka, czy też można przyjąć (jak czyni to Doktorantka) kilka systemów ochrony, zależnych od dobra, które jest jej wyznacznikiem.

Zasadniczym celem badawczym, jaki wyznaczyła sobie Doktorantka było wyodrębnienie i przypisanie do określonej grupy rozwiązań, które wyróżniła wg kryterium wartości dóbr prawnych, doznających największych ograniczeń w związku z pełnieniem w procesie karnym roli świadka (s. 13). W ten sposób mgr K. Kochel zaprojektowała zbiór środków ochrony prawnej świadka, nazywając go *systemem ochrony prawnej świadka*, który poddała ocenie szczegółowej podejmując próbę określenia, które z rozwiązań prawnych tworzących tenże „system” i w jaki sposób (czy skutecznie) pozwalają świadkowi na uniknięcie konfliktu wewnętrznego powstałego w obliczu powinności wypełnienia obowiązków obywatelskich oraz dochowania wartości dla niego nadrzędnych (s. 13). Kolejno sprecyzowała tezy badawcze, które w toku analizy poddała weryfikacji. Wyodrębnione w ramach systemu ochrony prawnej świadka środki zostały także poddane ocenie od strony normatywnej, z uwzględnieniem ich optymalnego ukształtowania przez ustawodawcę i spełnienie tym samym w możliwie najszerszym zakresie funkcji ochronnej.

Zasadnie i poprawnie Autorka rozprawy wyłączyła z zakresu swoich badań inne środki o charakterze ochronnym, które nie odpowiadały przyjętym przez nią kryterium przynależności do wyodrębnionych w pracy „systemów” ochrony prawnej świadka (s. 14).

Mgr K. Kochel zastosowała dla swych badań metodę historyczną, prawnoporównawczą, a także normatywną i formalno-dogmatyczną. Szczegółowe uwagi dotyczące metodyki prowadzonych badań zawarte są w dalszej części recenzji.

Praca jest zwarta, choć stosunkowo obszerna - liczy bowiem 488 stron, w tym blisko 450 stron tekstu. Całość rozważań merytorycznych ujęta została w ramach siedmiu rozdziałów, poświęconych kolejno omówieniu zagadnień dotyczących początków kształtowania się instytucji tworzących system ochrony prawnej świadka, ich kształtowania się w ujęciu historycznym, prezentacji źródeł prawa statuujących tę ochronę, w tym źródeł w postaci dokumentów międzynarodowych, umiejscowienia środków ochrony prawnej w modelu postępowania karnego ukształtowanym przez wybrane zasady procesowe, a także omówieniu szczegółowych regulacji prawnych tworzących wyodrębnione przedmiotowo „systemy” ochrony prawnej. Osobno, niejako ilustracyjnie, zostały zaprezentowane środki ochrony prawnej świadka w ustawodawstwie karnoprosesowym we Francji i w Niemczech, zgodnie z trafnym założeniem Autorki o wpływie tych rozwiązań na prawodawstwo kontynentalne w obszarze procedury karnej.

W pracy wyodrębniono rozdział I *Historia rozwoju regulacji prawnych w zakresie ochrony świadka w polskim systemie prawa karnego* (s. 19-43), rozdział II *Ochrona prawna świadka wynikająca ze standardów europejskich i międzynarodowych* (s.44-67), rozdział III *Stosowanie środków ochrony świadka a realizacja wybranych naczelných zasad procesu karnego* (s.68-98), rozdział IV *Podstawowe pojęcia, cel i rodzaje ochrony prawnej świadka* (s.99-127), rozdział V *Kodeksowy system ochrony prawnej świadka służący zapewnieniu bezpieczeństwa świadka* (s. 128-214), rozdział VI *Kodeksowy system ochrony prawnej służący zapewnieniu swobody przesłuchania świadka* (s. 215-353), rozdział VII *Kodeksowe środki ochrony prawnej świadka służące zapewnieniu ochrony prawa do prywatności* (s.353-443).

Praca zawiera również *Wstęp* (s.11-18) oraz *Zakończenie* (s.444-450). Jest także opatrzona wykazem używanych w pracy skrótów (s. 8-11) oraz spisem bibliograficznym (s.451-488) z wykazem literatury (s. 451-472), aktów prawnych (s. 472- 477), orzecznictwa (s.477-488) oraz innych źródeł informacji wykorzystanych podczas badań (s. 448-450).

Autorka wskazuje na wykorzystanie w dysertacji ponad 350 pozycji bibliograficznych (w tym ze źródeł internetowych) oraz ponad 100 judykatów, w tym Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Sądów Apelacyjnych i ETPC.

Rzetelnie wykazane zostały wykorzystane w pracy źródła prawa, w tym nie tylko o randze ustawowej, ale także akty prawne niższego rzędu (podustawowe), jak też

dokumenty międzynarodowe. Za usterkę podanego zestawienia uznać jednak należy brak uporządkowania judykatów SN wg ich rodzaju, jak też wykaz aktów prawnych bez ich wyodrębnienia rodzajowego w ramach układu chronologicznego.

Konstrukcja pracy jest przemyślana, rozważania uporządkowane i zawarte w należycie wyodrębnionych (w postaci osobnych rozdziałów oraz podrozdziałów) oraz logicznie ze sobą powiązanych grupach tematycznych. Zastrzeżenia może budzić znacząca dysproporcja w rozmiarach dwóch ostatnich rozdziałów (VI i VII), których rozmiar dwukrotnie przekracza rozmiar innych. Tę dysproporcję uzasadnia jednak zakres omawianych zagadnień. Nie trudno zauważyć, iż Autorka właściwie pogrupowała omawianą materię według przyjętych przez siebie kryteriów i założeń badawczych, a jest przecież kwestią autorskiego wyboru dobór prezentowanej problematyki, tak, aby założone cele rozprawy doktorskiej zostały osiągnięte. Kolejność przeprowadzonych analiz co do zasady nie budzi zastrzeżeń (uwagi co do szczegółowych kwestii zawarte zostały w dalszej części recenzji). Wywody Autorki w ramach poszczególnych wyodrębnionych strukturalnie części są logicznie ze sobą powiązane, spójne i prowadzą czytelnika przez wszystkie istotne dla tematu pracy zagadnienia. Dobrym zabiegiem redakcyjnym jest wyodrębnienie w każdym z rozdziałów części wstępnej – wprowadzającej do omawianych zagadnień oraz części podsumowującej prowadzone rozważania. To bardzo porządkuje prezentację wyników badań przeprowadzonych przez Doktorantkę.

Zgłaszając na wstępie pewne uwagi wspólne dla całej recenzowanej pracy nie sposób pominąć kwestii języka i stylu, w jakim rozprawa została napisana. Sposób formułowania myśli oraz logika wypowiedzi Doktorantki nie budzą zastrzeżeń. Praca jest napisana ładnym, fachowym językiem bez zbędnych ozdobników frazeologicznych, przez co przekaz jest klarowny, a czytelnik jest w stanie z łatwością śledzić przeprowadzone przez Autorkę analizy i ocenić ich wyniki.

Sposób ujęcia omawianych w pracy zagadnień wskazuje też na duże zainteresowanie Autorki podjętą w rozprawie doktorskiej tematyką, co widać w staranności (także redakcyjnej) z jaką praca jest napisana.

Doktorantka w pełni opanowała tzw. warsztat naukowy, wykazała zdolność gromadzenia i wykorzystywania w swych rozważaniach literatury z podstawowych dla przyjętej metodologii badań dziedzin prawa, trafnie i z dużą kulturą dyskusji naukowej

przywołuje poglądy innych Autorów, przytacza wybrane judykaty i wykorzystuje je dla prezentacji określonych własnych tez.

Nieliczne usterki literowe (braki liter w wyrazach), o których wypada wspomnieć, nie stanowią istotnego kryterium oceny całej rozprawy, którą należy uznać za poprawnie napisaną.

Praca doktorska obejmuje aktualny stan prawny, choć nie zostało to wyraźnie wskazane poprzez Autorkę.

## II. Uwagi szczegółowe

Autorka precyzuje już we *Wstępie*, że w swoich rozważaniach posługiwać się będzie pojęciem „*systemu prawnej ochrony świadka*”, przez który rozumie zdefiniowany w dalszej części rozprawy (s. 112) „*zespół norm prawnych, służących zapobieganiu bądź minimalizowaniu, obecnych lub ewentualnych zagrożeń związanych z występowaniem w postępowaniu karnym w charakterze świadka, a w szczególności z obowiązkiem współdziałania z organami procesowymi, dający się uporządkować w określone grupy, według najczęściej zagrożonych w toku procesu karnego dóbr i stanów emocjonalnych przynależnych świadkowi*”. Termin ten jest jednocześnie elementem składowym nadanego rozprawie doktorskiej tytułu. Ma zatem kluczowe znaczenie zarówno dla założeń badawczych, przebiegu badań, jak i płynących z nich wniosków oraz ich prezentacji. Od strony formalnej podana definicja „*systemu ochrony prawnej świadka*”, wydaje się kompletna. Wszystkie elementy tworzące definicję danego pojęcia są w niej obecne. W sposób klarowny sprecyzowane są te elementy opisu, które stanowią definiens. To co budzi jednak zastrzeżenia, to sposób użycia przyjętej przez Doktorantkę definicji, zwłaszcza w toku rozważań nad środkami ochrony prawnej, ich klasyfikacją rodzajową oraz znaczeniem dla ochrony wskazanych trafnie dóbr (wolności do i od) odnoszących się do świadka. Nawiązując w tym miejscu do zasygnalizowanej na wstępie recenzji uwagi, dotyczącej sposobu określenia tematu pracy i jej tytułu, należy zauważyć jak szeroko ujmuje on zakres prowadzonych badań. Jeśli bowiem przyjąć, że system ochrony prawnej to kompletne i wzajemnie ze sobą powiązane elementy, dające się wyróżnić ze względu na istnienie pewnych podobieństw pomiędzy nimi, niesprzeczne pomiędzy sobą i uporządkowane wg określonego porządku, to użyte w tytule dysertacji pojęcie *systemu ochrony prawnej*, obejmować powinno wszystkie przewidziane w polskim systemie

prawa normy, służące ochronie świadka. Dopiero w tak zarysowanym systemie norm, należałoby wyróżnić poszczególne grupy środków ochrony i to w dychotomicznym podziale na kodeksowe i pozakodeksowe środki ochrony, a dopiero na najniższym szczeblu tej klasyfikacji umieścić poszczególne grupy tych środków, wyodrębnionych w oparciu o przyjęte kryterium ochrony poszczególnych dóbr (a zatem grupę środków zapewniających bezpieczeństwo świadka, swobodę jego wypowiedzi, a także prawo do prywatności). Możliwe jest także, co wyraźnie widoczne jest w rozdziale VII, dalsze klasyfikowanie środków ochrony w ramach grup, według kolejnych jeszcze kryteriów. Zwracam na to uwagę, bowiem jakkolwiek w pełni akceptuję wyróżnione przez Doktorantkę składniki tytułowego „systemu ochrony prawnej”, to jednak dostrzegam także, iż w toku swoich rozważań Autorka odnosiła się wielokrotnie do wyróżnionych „systemów” ochrony, stwarzając przy tym sytuację, w której czytelnik dekoduje kilka (w dysertacji są to trzy) systemy ochrony, gdy prawdopodobnie chodzi jednak o poszczególne grupy środków ochrony, wyróżnione w ramach jednego całościowego systemu ochrony prawnej, zamieszczone w ramach „kodeksowego systemu ochrony świadka”. Tak Doktorantka czyni również, nadając tytuły rozdziałowi V i VI dysertacji (odnosząc się dwukrotnie do wyróżnionych z uwagi na odmienne kryteria i przedmiot ochrony „kodeksowych” systemów ochrony prawnej- s. 128, s. 215), by z kolei w rozdziale VII wyróżnić „kodeksowe środki ochrony prawnej”, tak jakby nie tworzyły one całości w oparciu o jedno kryterium (s. 353). Tak jednak nie jest, bowiem kryterium wyróżniające tę grupę środków ochrony (tu m. zd. poprawnie użyto określenia *środki* ochrony prawnej) jest przecież *iunctim* w postaci zapewnienia świadkowi za ich pomocą prawa do prywatności. Zróżnicowanie środków ochrony prawa do prywatności pozwala na ich dalsze pogrupowanie, co widoczne jest w podsumowaniu kończącym ten rozdział. Wydaje się zatem, że poprawniejsze byłoby uznanie, że przedmiotem badań i rozważań uczyniła Doktorantka tylko część systemu ochrony prawnej świadka tzn. środki zaliczone rodzajowo do „kodeksowych”, a w dalszej klasyfikacji – te z nich, które tworzą grupy środków ochrony praw: do bezpieczeństwa, wolności wypowiedzi i prywatności. Poza tak wyznaczonym polem badawczym znajdują się (co trafnie dostrzega Autorka) także inne kodeksowe i pozakodeksowe środki, których celem jest ochrona prawna świadka, jednakże w zakresie innych jego praw.

Niezależnie od powyższych uwag porządkujących, adresowanych do Doktorantki, trzeba podkreślić trafność dokonanego przez nią doboru środków ochrony prawnej,

stanowiącej przedmiot szczegółowej analizy i formułowania licznych postulatów *de lege ferenda*, jak i konsekwencję logiczną w ich opisie, zarówno w aspekcie ich charakterystyki prawnej, jak i znaczenia dla ochrony dóbr przynależnych świadkowi jako uczestnikowi procesu karnego oraz możliwości zrealizowania celów postępowania karnego w jego modelowym kształcie wyznaczonym naczelnymi zasadami procesu.

W odniesieniu do zawartych w rozdziale III rozważań poświęconych właśnie wybranym zasadom procesowym (zasadą prawdy, zasadą kontradiktoryjności, bezpośredniości, zasadą prawa oskarżonego do obrony oraz zasadą jawności) należy w pierwszym rzędzie zaaprobować wybór tych zasad, bowiem istotnie mają one znaczenie dla modelu procesu karnego, jak i pozycji procesowej (rozumianej także jako zestaw praw i obowiązków oraz gwarancji procesowych) świadka oraz oskarżonego. Trafne jest w tym zakresie dostrzeżenie oskarżonego jako głównego uczestnika procesu, stroną bierną o określonym statusie procesowym. Podzielam uwagi Doktorantki w zakresie znaczenia praktyki wymiaru sprawiedliwości dla zapewnienia rzeczywistej ochrony prawnej świadka oraz przekonanie co do tego, że generalnie rzecz ujmując prawidłowe stosowanie rozwiązań normatywnych regulujących sposób pozyskania dowodu ze źródła dowodowego jakim jest świadek, nie wpływa negatywnie na realizację podstawowych dyrektyw płynących z poszczególnych naczelnych zasad procesowych. Trafnie akcentuje Doktorantka wątpliwości dotyczące jednak zarówno stosowania art. 156 § 1a k.p.k., jak i art. 250 § 2b k.p.k. oraz art. 360 § 2 k.p.k. Sformułowane na tym tle postulaty modyfikacji (dotyczy art. 156 § 5a k.p.k.), a także usunięcia tych przepisów (dotyczy art. 360 § 1 k.p.k.) należy zaaprobować (s. 97-98).

Podsumowując tę część uwag odnośnie do struktury rozprawy, zwracam uwagę na kolejność omawiania poszczególnych zagadnień. W szczególności mam wątpliwości co do trafności zamieszczenia ustaleń definicyjnych dopiero w III Rozdziale rozprawy, w sytuacji, gdy zarówno we Wstępie, jak i w dwóch pierwszych rozdziałach Autorka posługuje się pojęciem *systemu ochrony* prawnej świadka, a także używa terminu *środki ochrony prawnej*. Jest to jednak tylko uwaga polemiczna, albowiem prowadzenie badań nad wybraną kwestią w ujęciu historycznym pozwala na ukazanie jej ewolucji i tendencji co do jej zmian, co poprawnie i wyczerpująco (uwzględniając tematykę pracy) Autorka omówiła w rozdziale I poświęconym analizie historycznej instytucji karnoprosesowych

przyznających gwarancje świadkom jako uczestnikom procesu karnego. Podkreślić należy celność ustalenia, że zróżnicowanie tych środków na przestrzeni czasu i różnice w stanie prawnym w różnych etapach rozwojowych nie pozwalają na uznanie, że we wcześniejszym prawodawstwie polskim istniał jakiś choćby częściowo zarysowany system ochrony prawnej świadka w procesie karnym.

Jest także prawem prowadzącego badania podjęcie decyzji czy i w jakiej części prezentacji wyników odniesie się do innych niż krajowe porządków prawnych oraz źródeł normatywnych „zewnętrznych”. O wykorzystaniu w czasie analiz poszczególnych instytucji prawnych w rozdziałach V-VII, gdzie Autorka czyniła nawiązania do prawodawstwa francuskiego i niemieckiego, już wspomniano w początkowej części recenzji. Nie można przy tym stawiać Doktorantce zarzutu braku badań komparatystycznych w odniesieniu do analizowanych kwestii, albowiem nie taki był cel rozprawy doktorskiej sformułowany na wstępie, a sposób prezentacji obcych rozwiązań jest wystarczający dla zrozumienia ich istoty, także na gruncie polskiego prawa karnego procesowego. Ochrona prawna świadka wynikająca ze standardów europejskich i międzynarodowych stanowiła przedmiot analiz zawartych w Rozdziale II rozprawy pod takim samym tytułem (s. 44). Jest to kompletna część rozprawy, wskazująca na szeroką wiedzę Doktorantki i jej swobodę poruszania się w materii wymagającej rozeznania w dużej liczbie instytucji zróżnicowanych co do charakteru środków ochrony prawnej świadka w procesie karnym. Analizy przeprowadzone w tej części pracy są dobrze udokumentowane i prowadzą Doktorantkę do trafnych wniosków o ich wpływie (zwłaszcza dotyczy to aktów prawa Unii Europejskiej) na kształtowanie się systemu ochrony prawnej świadka w polskim prawodawstwie karnoprosesowym.

O ile zawartość treściowa rozdziałów I, II i częściowo III miała znaczenie dla osadzenia szczegółowych rozważań w kontekście historycznym, międzynarodowym oraz teoretycznym, o tyle rozważania zamieszczone w kolejnych częściach pracy (rozdziały V-VII) dotyczą już szczegółowych analiz poszczególnych instytucji prawnych, głównie karnoprosesowych, które Autorka zalicza według określonego kryterium do trzech grup środków ochrony prawnej świadka. Jak już wyżej wspomniano, wprawdzie posługuje się przy tym niezbyt trafnym (w tym ujęciu) pojęciem *systemu* ochrony prawnej, wyodrębniając poszczególne omawiane środki ochronne do „kodeksowych systemów”, to jednak zakładając nie dość precyzyjne wyjaśnienie sposobu użycia tego terminu założyć

wypada, że rozważania swoje poświęca kolejno grupie środków służących zapewnieniu bezpieczeństwa świadka (s. 128-213), swobody przesłuchania (s. 215-350) oraz służących zapewnieniu prawa do prywatności (s. 353 – 441).

Kryterium tego podziału wszystkich kodeksowych (w ujęciu *largo*) instrumentów pozwalających zapewnić świadkowi bezpieczny i swobodny udział w postępowaniu karnym i wypełnienie jego roli procesowej polegającej na dostarczeniu dowodu (co nie ogranicza się tylko do złożenia zeznań) jest trafne. Zarówno rozważania o dobrach prawnie chronionych, które nie mogą w postępowaniu karnym ulec w odniesieniu do świadka żadnym ograniczeniom mimo oczywistej kolizji wielu interesów prawnych jakie wyobrazić sobie można na gruncie każdego postępowania karnego, jak i przyjęty na potrzeby rozprawy zakres oraz sposób ich ochrony należy zaaprobować. To mocna strona tej dysertacji. Doktorantka jednoznacznie, klarownie i przekonująco wskazuje jakie dobro należy chronić, dlaczego ta ochrona jest korzystna zarówno dla samego świadka, jak i dla zapewnienia oskarżonemu rzetelnego procesu karnego i osiągnięcia w tym postępowaniu jego podstawowych celów. Co ważne, nie stroni od uwag krytycznych, zachowując, jednakże wysoki poziom polemiki. To dowodzi dojrzałości naukowej Doktorantki i jej gotowości do udziału w naukowym dyskursie.

Ostatnia część rozprawy poświęcona została podsumowaniu przeprowadzonych badań i zgłoszeniu postulatów *de lege ferenda*. Należy zgodzić się z generalną konkluzją Doktorantki, że nadal istnieje potrzeba modyfikacji poszczególnych instytucji prawnych odnoszących się do środków ochrony prawnej świadka. Nie są one w wystarczającym stopniu efektywne, co zostało w rozprawie przez mgr K.Kochel trafnie wskazane i uargumentowane. Mankamenty współczesnych polskich rozwiązań normatywnych, nawet tych mających swe źródła bądź inspiracje w aktach prawa międzynarodowego (także prawa UE), czynią analizowany przez Autorkę rozprawy system ochrony prawnej świadka na gruncie polskiego prawa niewystarczającym dla spełnienia ochronnej funkcji. Dotyczy to w pierwszym rzędzie badanych praw świadka (do wolności, do swobody wypowiedzi i do prywatności), ale nie pozostaje obojętnym wobec wymagań rzetelnego procesu karnego, w którym i prawa oskarżonego muszą zostać zagwarantowane, i nie ograniczone powinno być pozyskanie materiału dowodowego pozwalającego na odpowiadające prawdzie ustalenia mogące być podstawą faktyczną orzeczenia o przedmiocie procesu. Cennym wnioskiem płynącym z badań Doktorantki jest także ten

dotyczący braku cechy uniwersalizmu analizowanych środków. Trafnie bowiem mgr K.Kochel dostrzega, że niektóre z zakwalifikowanych przez nią do poszczególnych grup środki ochrony mają zastosowanie niejako automatyczne (*ex lege*), niektóre zaś wymagają aktywności organu procesowego, co nie pozostaje bez znaczenia dla oceny poziomu ochrony prawnej świadka *in casu*. Na tym tle nieśmiało wyrażona przez Doktorantkę obawa co do fasadowego charakteru niektórych środków ochronnych powinna wybrzmieć bardziej stanowczo i uzyskać szerszą argumentację.

Odnosząc się do zasadniczego problemu, jaki poruszany został w rozprawie, a mianowicie do zaprezentowanego systemu środków służących ochronie prawnej świadka w procesie karnym, stwierdzić należy, że Doktorantka trafnie identyfikuje związane z nim słabości. Podzielam większość wyrażonych przez Autorkę poglądów.

Doktorantka wykazała się umiejętnością zorganizowania i przeprowadzenia badań założoną przez siebie metodologią, pozyskania w ich ramach wartościowego materiału badawczego, a kolejno jego analizy oraz podjęcia próby formułowania oceny własnej.

Ogólna ocena recenzowanej pracy doktorskiej jest w pełni pozytywna. Sposób, w jaki rozprawa doktorska mgr K. Kochel została napisana wskazuje na głęboką wiedzę i swobodę Doktorantki w poruszaniu się zarówno w warstwie dogmatycznej, jak znajomość praktyki w obszarze postępowania karnego. Doktorantka umiejętnie wyważa i łączy teoretyczny oraz praktyczny aspekt badanego zagadnienia.

Pozytywnie należy odnieść się do pogłębionej znajomości prawa karnego procesowego Doktorantki, a przede wszystkim do umiejętności dokonywania systemowych powiązań w obszarze tej gałęzi prawa i poglądów prezentowanych w orzecznictwie oraz doktrynie procesu karnego z obszerną regulacją prawną, odnoszącą się do środków ochrony prawnej świadka. Doktorantka wykazała także umiejętność klarownej i przekonującej argumentacji prawniczej.

### III. Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska pt. ***System ochrony prawnej świadka w polskim procesie karnym***, prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną mgr Katarzyny Kochel

w dyscyplinie nauki prawne oraz wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Tym samym spełnia wymogi ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.) w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.), wobec czego wnoszę o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie Pani mgr Katarzyny Kochel do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

  
Prof. dr hab. Hanna Paluszkiewicz